

TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI
Fakulta přírodovědně-humanitní
a pedagogická

Práce a energie

FYZ1 – Přednáška 6
HRW – kapitoly 7+8

Práce

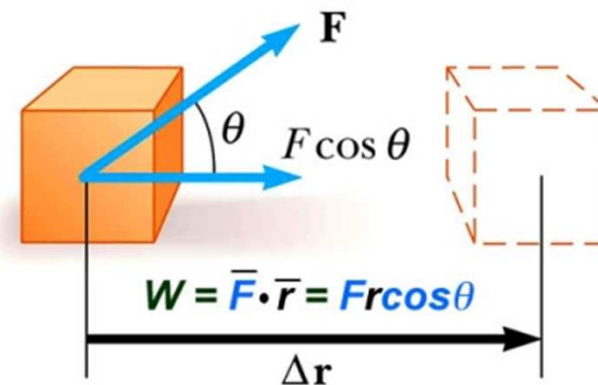
Dráhový účinek síly – práce

$$A = \int \vec{F} \cdot d\vec{r} \approx F \cdot \Delta r \cos \theta$$

Práce se nekoná:

- $\vec{F} = \vec{0}, \Delta\vec{r} = \vec{0}$
- $\vec{F} \perp \Delta\vec{r}$

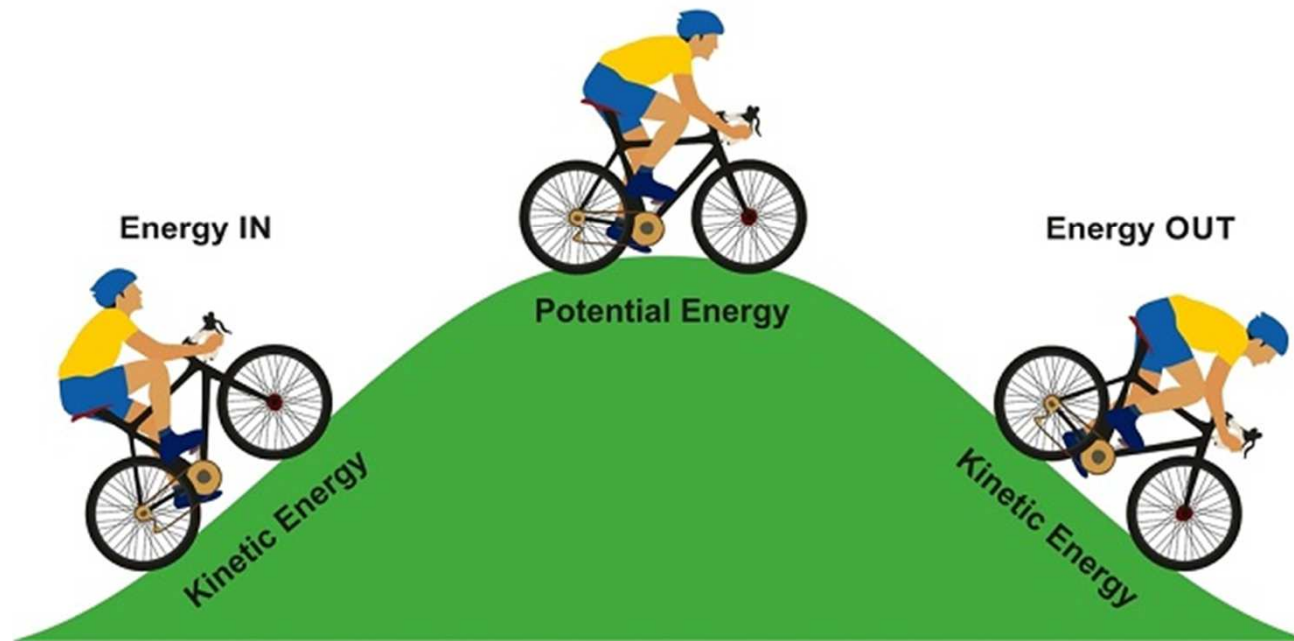
Work = Force x Displacement

Práce

Koná se kladná nebo záporná

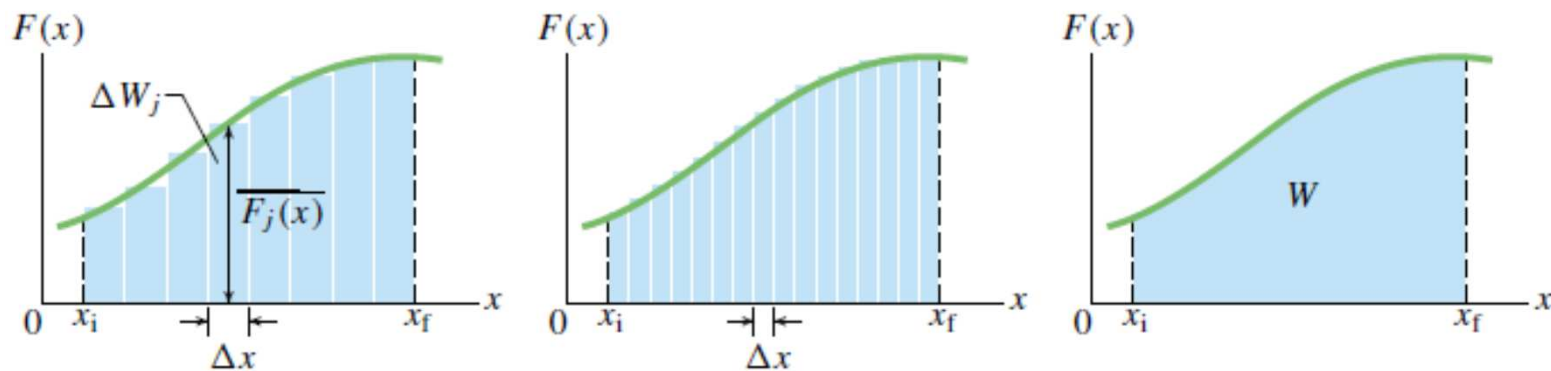
The True Value of Energy
Kinetic Energy In - Potential Energy - Kinetic Energy Out

Práce proměnné síly

Součet příspěvků malých posunutí (za malé změny síly) – integrace

- V jednom směru $A = \int_{x_i}^{x_f} F dx$

Práce sil

Tíhová síla $G = mg$, práce tíhové síly $A = mgh$

Elastická síla (Hookův zákon)

$$F = -kx$$

Práce elastické síly

$$A = \int kx dx = \frac{1}{2} kx^2$$

Síly

Práce vykonaná při pohybu po uzavřené dráze

- Konzervativní síly $A = 0$
(gravitační, tíhová, atd.)
- Nekonzervativní síly $A \neq 0$
(tření, odpor prostředí)

Energie

Pro konzervativní síly

Energie = práce pro přesunutí tělesa do určitého stavu,
polohy

Kinetická energie

- Translace $\frac{1}{2}mv^2$
- Rotace $\frac{1}{2}J\omega^2$

Zákon zachování energie

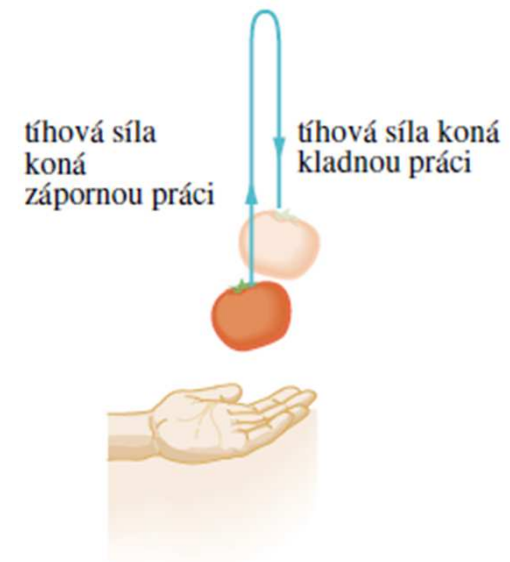
Konzervativní síly konají kladnou nebo zápornou práci

Každé místo silového pole je popsáno jednoznačnou hodnotou práce nutné k přesunutí tělesa do daného místa, tj. $\Delta E_P = -A_{gr}$

Celková energie $E = E_P + E_K = konst.$

Izolovaná soustava = nepůsobí žádné vnější síly

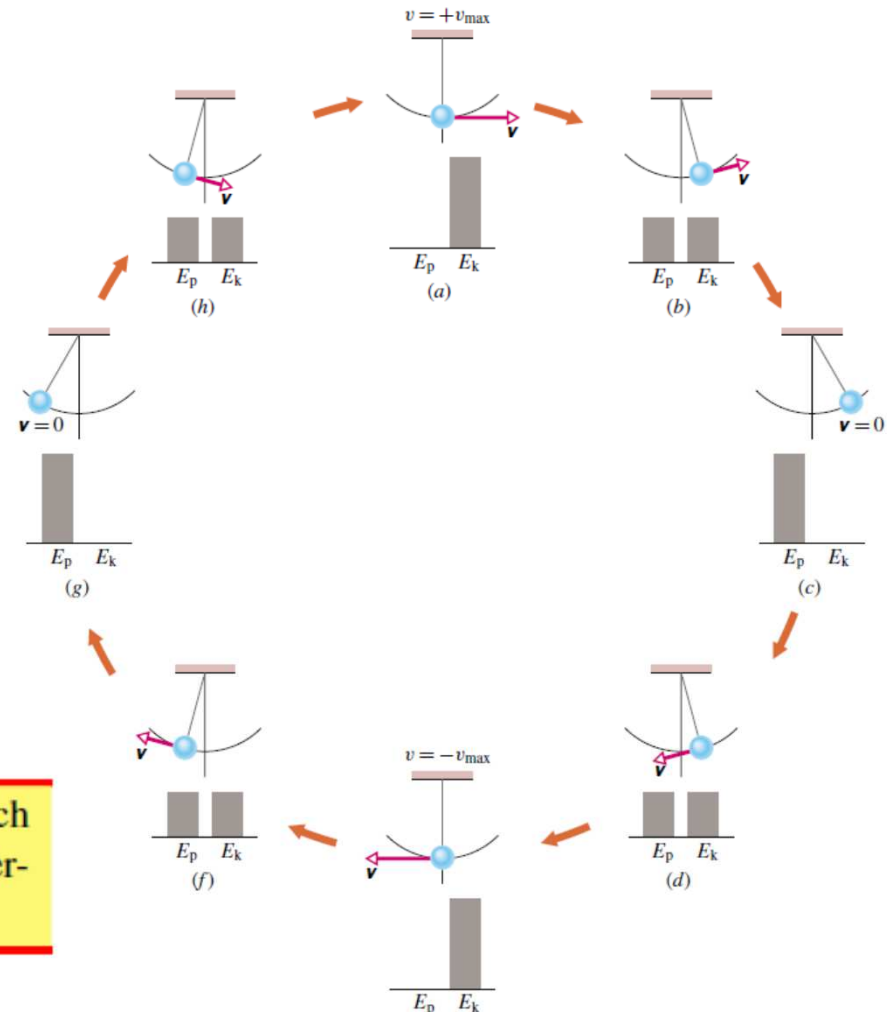
Působí-li v izolované soustavě pouze konzervativní interakční síly, mění se její kinetická a potenciální energie tak, že jejich součet, tj. mechanická energie soustavy, je stálý.

Příklad kyvadlo

Potenciální gravitační
vs. kinetická energie kyvadla

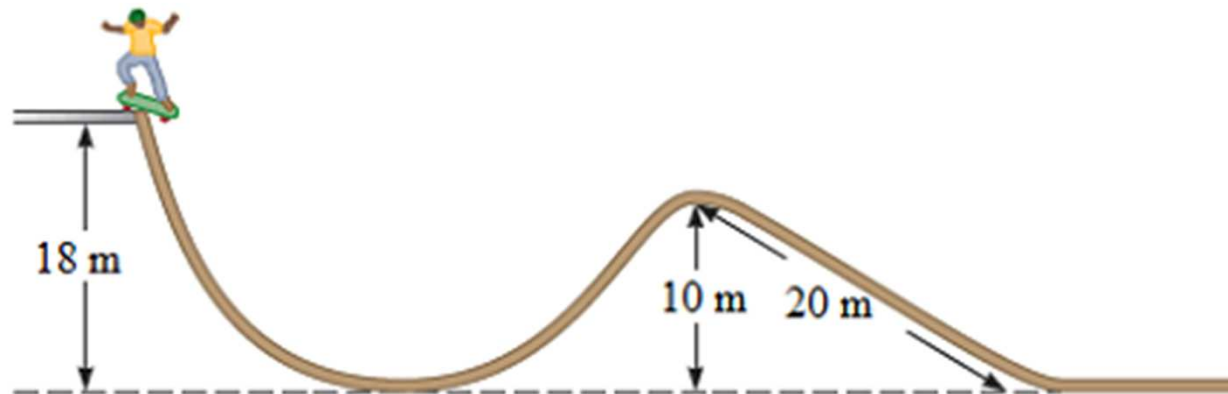
V izolované soustavě může docházet ke změnám všech typů energie, které lze soustavě přisoudit. Celková energie však zůstává zachována.

Příklad zákona zachování energie

Nezávisle na konkrétním pohybu se zachovává celková energie

Přejede skateboardista přes rampu?

Nekonzervativní síly

Nelze pro ně definovat potenciální energii, přispívají do bilance energie prací

Práce nekonzervativních a vnějších sil

$$\Delta(E_K + E_P) = A^{nekonz}$$

Změna mechanické energie soustavy je rovna celkové práci nekonzervativních interakčních sil soustavy a vnějších sil, jimiž na objekty soustavy působí její okolí.

Výkon, účinnost

$$\text{Výkon } P = \frac{dA}{dt} = \lim_{\Delta t \rightarrow 0} \frac{\Delta A}{\Delta t}$$
$$P = \vec{F} \cdot \vec{v}$$

Výkon nulový - $\vec{F} = \vec{0}$, $\vec{v} = \vec{0}$ nebo $\vec{F} \perp \vec{v}$

$$\text{Účinnost } \eta = \frac{A^{\text{vykonaná}}}{A^{\text{dodaná}}} \leq 1$$

Vztah mezi energií a silou

Energie je určena prací – práce silou

V jednorozměrném případě

$$F_x = -\frac{\partial E}{\partial x}$$

Obecně

$$\vec{F} = -\text{grad}E = -\left(\frac{\partial E}{\partial x} \quad \frac{\partial E}{\partial y} \quad \frac{\partial E}{\partial z}\right)$$

